

„Nebeští jezdci“

se vrátili do Klecán

Bára Hrzánová – Slavnostní zahájení výstavy v Klečanech, foto: Martin Lemon

Slavnostní vernisáž výstavy „Nebeští jezdci“ k příležitosti 50. výročí zahájení natáčení filmu o československých letcích v RAF

Filip Procházka – autor výstavy, Daniel Dvořák – místostarosta města, foto: Jiří Valtera ml.

Pan místostarosta s herečkou Bárou Hrzánovou, foto: Jiří Valtera ml.

Zahájení výstavy „Nebeští jezdci“

V sobotu 21. ledna proběhlo v obřadní síni Městského úřadu Klecany za hojně účasti veřejnosti slavnostní zahájení výstavy věnované knize a filmu *Nebeští jezdci*. Jak jste si mohli přečíst v článku Ing. Valtery v minulém čísle, film se natáčel z převážné části v Klecanech, na (dnes již bývalém) vojenském letišti.

Výstavu zahájil místostarosta Daniel Dvořák, který přivítal vzácné hosty – pozvání přijali herci Josef Váša (představitel Franka), Jana Sedlmajerová (filmová příslušnice pozemního personálu WAAF), i Barbora Hrzánová, jejíž tatínek Jiří Hrzán ztvárnil nezapomenutelnou roli „Prcka“, člena posádky bombardovacího letounu. Paní Hrzánová přítomně mile překvapila, když se dostavila v tatínkově filmovém kostýmu – kožené letecké bundě doplněné nezbytným doutníkem. Mezi hosty nechyběli zástupci Armády ČR, účastníci zahraničních vojenských misí, pamětníci natáčení z řad bývalých zaměstnanců vojenské posádky nebo obyvatel Klecan, klecanští zastupitelé a radní. Poděkování patřilo i autorovi výstavy, předsedovi Klubu vojenské historie 276. Sqdn. RAF Filipu Procházkovi, za její zapůjčení do Klecan. Po zahájení výstavy se většina účastníků přesunula připraveným autobusem na bývalé vojenské letiště, k prohlídce míst, kde se film před téměř padesáti lety natáčel.

Film *Nebeští jezdci* je strhujícím příběhem o hrdinství mladých mužů, kteří se rozhodli opustit okupovanou vlast a vzdálení stovky kilometrů od svých blízkých bojovali za svobodu a naději na lepší budoucnost. K realizaci díla využili jeho tvůrci krátké období uvolnění politických poměrů na konci šedesátých let. Nedlouho po svém uvedení, s nástupem normalizace, byl bohužel film jako obsahově závadný a nežádoucí divákům na dlouhá léta odepřen.

Film byl inspirován skutečnými příběhy československých letců, jejichž památce byl věnován. Krátce po okupaci tehdejšího Československa německou armádou začaly vznikat na území Velké Británie útvary československých letců – z nich byly sestaveny tři stíhací a jedna bombardovací peruť RAF, které krátce po svém založení zasáhly do bojů. Mezi úspěchy československých bojovníků v rámci RAF patří mimo jiné sestřelení více než 300 nepřátelských letadel, nebo zničení či poškození velkého množství průmyslových, zbrojních a podobných objektů. Během války přišlo o život 531 příslušníků československého letectva. Po vítězství nad fašismem a návratu do osvobozeného Československa bylo letcům, vracejícím se z Velké Británie, dopřáno užívat si těžce vybojovanou svobodu jen velmi krátce. Po únorovém převratu v roce 1948 se pozornost tehdejších činitelů soustředila i na účastníky odboje na západní frontě, ve velké míře pak na bývalé příslušníky RAF – byli propouštěni z armády, vyslýcháni, často i vězněni. Až po roce 1989 mohly být zásluhy západního odboje pro osvobození Československa opět veřejně oceněny a po mnoha letech došlo k rehabilitaci postižených.

Zorganizování této výstavy je důkazem úcty k československým válečným letcům i tvůrcům filmu, kteří chtěli v nelehké době jejich hrdinství veřejnosti připomenout.

*Josef Váša – představitel Franka,
foto: Jiří Valtera ml.*

Výstava bude přístupná do 1. 3. 2017 od pondělí do pátku v pracovní době městského úřadu a dále v neděli 12. 2. a 26. 2. od 14:00 do 17:00. Více informací získáte u místostarosty Daniela Dvořáka, tel.: 739 032 165, email: daniel.dvorak@mu-klecany.cz

Klub vojenské historie 276th Sqdn. (reenacted) RAF

Tento klub vojenské historie vznikl se záměrem sdružovat zájemce o historii Čechů a Slováků v Royal Air Force a Women Auxiliary Air Force a propagovat jejich boj proti nacismu. Naší hlavní činností je tento boj aktivně připomínat. Jsme hrdými tvůrci památníku příslušníkům RAF a obětem holocaustu z Trhové Kamenice. Bližší informace o činnosti klubu naleznete na www.276.cz

© Josef Váša

Filip Procházka, předseda Klubu vojenské historie 276. Sqdn. RAF

Všem zájemcům o členství či spolupráci s Klubem vojenské historie 276th Sqdn. (reenacted) RAF, o. s. rádi zodpovíme jejich dotazy, popřípadě budeme nápomocni jejich činnosti. Náš klub je otevřený všem zájemcům o tento druh reenactingu/reenactmentu. Budete-li mít chuť se všech těchto aktivit účastnit s námi, ozvěte se. Naše náborová kancelář nikdy nezavírá ☺. Zkusíte nás kontaktovat např. na mailu: filip@276.cz. Naše činnost je vhodná jak pro muže a ženy, tak pro děvčata a chlapce. Ptejte se, rádi odpovíme. Při spolupráci s námi budete mít možnost podílet se na připomínání jedné z nejdůležitějších etap naší historie, navštívit zajímavá místa v České republice i v zahraničí, setkat se se zajímavými lidmi a účastnit se, rovněž zajímavých, byť i náročných akcí. Budete mít možnost získat věci, které vidíte ve filmech či muzeích a rovněž se i něco dozvědět. Nebudete jen pasivními příjemci, ale vzpomínku na naše válečné veterány, příslušníky RAF a WAAF budete aktivně vytvářet.

Proč právě 276. peruť:

Byť 276. peruť v Royal Air Force skutečně existovala, označení klubu má původ v nejlepším filmu o působení našich letců v druhé světové válce, který kdy byl v Československu natočen, filmu *Nebeští jezdci*. Jak jste si možná všimli, hrdinové filmu byli příslušníci 276. bombardovací, národnostně smíšené, peruti. Tedy jednotky fiktivní, která se skutečnou 276. perutí (která patřila do Air Sea Rescue jednotek Royal Air Force) neměla nic společného. Vzhledem k tomu, že se každý z českých (a popřípadě slovenských) zájemců o Royal Air Force věnuje něčemu jinému (stíhačům, příslušníkům bombardovacích osádek, pozemnímu personálu), nechtěl jsem klub „vázat“ na případnou skutečnou stíhací nebo bombardovací peruť a připomenout naše veterány bez ohledu na to, s jakým letadlem létali a nezapomínám ani na příslušnice Women Auxiliary Air Force.

Znak Klubu vojenské historie 276th Sqdn. (reenacted) RAF, o. s.:

V jeho středu je český lev, a to v červené barvě, jako jedné z našich státních barev. Motto vyjadřuje, jakým způsobem a pro koho se věnujeme reenactingu – je to pro veterány, jako připomenutí, že si jich vážíme (For them), klub vznikl proto, aby zájemci o Royal Air Force nemuseli vystupovat jako jednotlivci; vojenské historii (living history, reenactmentu) se věnujeme také proto, že chceme účast našich letců v druhé světové válce připomenout spoluobčanům (For us) a reenacting Royal Air Force děláme také proto, že chceme zachovat tuto část naší historie pro budoucnost (For you).

Nebeští jezdci létají bez letadel Výstava přibližuje film o českých letcích

Autorka:

Judita Matyášová, Lidovky.cz

Většina leteckých scén se točila na letišti v Klecanech u Prahy, foto: Zdeněk Dukát

KLECANY U PRAHY Historik Filip Procházka je autorem výstavy o natáčení filmu Nebeští jezdci, který vypráví příběh našich letců za války. Na výstavě se dozvíte, proč se tento letecký film natáčel bez letadel a proč Angličanku Patricii hrála česká herečka. Na vernisáž v obřadní síni Městského řadu v Klecanech u Prahy přijedou 21. ledna herci z tohoto filmu a vydají se také na nedaleké letiště, kde se točila většina scén.

Autorem knižní předlohy byl válečný veterán Richard Husmann, který ji v roce 1964 vydal pod pseudonymem Filip Jánský. O čtyři roky později ji zfilmoval Jindřich Polák. Co jste zjistil o natáčení?

Naprostá většina scén se točila v Československu, hlavně na vojenském letišti v Klecanech u Prahy. Podle pomocného režiséra Otakara Fuky je to asi jediný letecký film bez letadel. Nepodařilo se pro natáčení získat letoun Wellington, ani jiné britské letadlo. A tak repliku tohoto letadla vyrobili v Aero Vodochody a to tak, že na trup ruského Li-2 naroubovali konstrukci, která vypadala jako Wellington. Útoky německých stíhačů se natáčely s modely letadel, další záběry jsou úryvky z dokumentů, které zapůjčilo Imperial War Museum v Londýně a sestříhané s britským válečným filmem Target for Tonight. Ostatně to byl také důvod, proč jsou Nebeští jezdci černobíle, aby je mohli filmaři lépe zkombinovat s archivními materiály.

Ve filmu jsou nejen letecké souboje, ale také scény z lazaretu nebo z tancovačky. O jaké lokace se jedná?

Tancovačka se točila v pražském kině Ořechovka, britský lazaret supluje porodnice u Apolináře v Praze. Natáčelo se také v Chuchli nebo na golfovém hřišti u Poděbrad. Závěrečná scéna, kdy vidíte člun na moři, kde je mrtvola Jiřího Hrzána a dva zachránění letci, se točila na Rujáně. Záběry z pohřbu Tomíka se točily ve vesničce jménem Filipov nedaleko Čáslavi. V Británii byly natáčeny úvodní scény filmu, a to na vojenském hřbitově Brookwood u Londýna.

Zajímavý je také casting na hlavní i epizodní role. Jak probíhal?

Hodně pomohl jeden z herců, Vojtěch Holý, měl kontakty ve Velké Británii a také Joy Kadečková, která byla příslušnicí Ženských dobrovolných leteckých sil. Filmaři ji přizvali, aby dělala odbornou poradkyni. Radistu Tomíka hraje britský student Winston Chrislock, který tenkrát studoval v Praze. Velkým překvapením je představitelka Patricie, kterou miluje „Student“ (Jiří Bednář) a přebere mu jí velitel Pavel (Svatopluk Matyáš). Měla ji hrát Britka, ale režisérovi se nezdála dost hezká, nakonec se tedy rozhodl pro Češku Janu Novákovou. Pikantní je, že Janu dabovala ta odmítnutá Angličanka. Film měl premiéru v roce 1968, jen pár týdnů poté Jana Nováková zemřela. Její manžel na ní dost žárlil, v prosinci jí zabil a pak se zastřelil.

Zmiňoval jste důležitou roli válečných veteránů. Jezdili také na natáčení?

Nevím, zda všichni, ale pilot Jaroslav Doktor si ve filmu zahrál důstojníka na Tomíkově pohřbu nebo Joy Kadečková jezdila na natáčení a každý den kontrolovala herce v kostýmech, jestli mají všechno správně, tak jak to má být na britské uniformě. Pro řadu válečných veteránů byl tento film naprosto zásadní. Hercům zapůjčili některé své osobní věci, které měli za války. Film ale pak bohužel skončil na nějakou dobu v trezoru.

Výstavu jste poprvé představil v roce 2004 v Praze, proč má nyní reprízu?

Letos si připomínáme 95 let od narození a 30 let od úmrtí Richarda Husmana, autora knihy Nebeští jezdci. Říkal jsem si, že by bylo dobré zavzpomínat nejen na jeho příběh, ale také i na jeho kamarády z RAF. Výstavu také bylo nutné rekonstruovat, a tak jsem toho využil a aktualizoval jsem ji. Na dvaceti panelech najdete informace o autorovi, knize, fotografie a postřehy ze zákulisí natáčení, ale také informace o našich letcích. Doplněná je i o některé exponáty vztahující se k filmu a jeho tvůrcům, z nichž některé budou vystaveny vůbec poprvé, například dopis Joy Kadečkové Richardovi o překladu knihy Nebeští jezdci.

Kdo bude hostem vernisáže?

Vernisáž v Klecanech, kam se tvůrci filmu vrací po 49 letech, začíná ve 13 hodin v obřadní síni Městského úřadu, poté pojedeme s pamětníky na nedaleké letiště. Účast přislíbil Svatopluk Matyáš a Josef Váša, dorazit by měla i Jana Sedlmajerová, představitelka jedné z WAAFek, příslušnic Ženských dobrovolných leteckých sil. Chybět nebudou ani členové rodiny režiséra Jindřicha Poláka, bývalí vojáci klecanské posádky. Výstava je otevřená do 1. března, pokud bude zájem, rád ji představím i na dalších místech po republice. Panely na sebe nutně nenavazují, a tak lze vystavit i některé části. Určitě bych rád, aby se výstava podívala do míst spojených s natáčením filmu. Texty jsou anglicky a česky, proto by mohla vyrazit i do Velké Británie. Protože při klecanské vernisáži nebude příliš prostoru pro povídání s tvůrci, rádi bychom uspořádali větší besedu v březnu nebo květnu, a to opět za co největší účasti tvůrců filmu i dalších pamětníků. Této besedy se zúčastní i Winston Chrislock, který ve filmu hrál radistu Tomíka a snad i Günther Schoss, představitel sestřeleného německého letce.

Jaké máte další plány?

Byl bych rád, kdyby se mi ozvali další pamětníci, kteří se nějak podíleli na natáčení. Jejich vzpomínky bych pak mohl doplnit buď do další verze výstavy nebo také na web o Nebeských jezdcích. Jsem moc rád, že se mi při rekonstrukci výstavy ozval například Oldřich Hrdlička, pilot letounu při natáčení nouzového přistání, i Petr Šorm, jeden z komparsistů při natáčení v Poděbradech. Velmi také děkuji Miroslavu Vybulkovi, i když bohužel už in memoriam, který sloužil na klecanském letišti a poskytl mi cenné informace.

Zdroj: http://www.lidovky.cz/nebesti-jezdci-letaji-bez-letadel-vystava-priblizuje-film-o-ceskych-letcich-1bb-/kultura.aspx?c=A170118_104302_In_kultura_jto

Jiří Procházka (KVH 276. Sqdn. RAF), Daniel Dvořák, Barbora Hrzánová, Josef Váša (Frank), Jana Sedlmajerová (filmová příslušnice WAAF), foto: Martin Lemon

Zaplněná obřadní síň MěÚ Klecany

Foto: Martin Lemon

© Josef Váša

© Josef Váša

© Josef Váša

Návštěva míst, kde se natáčelo... *(Dolní Kasárna Křecany)*

Jiří Valtera st. (pamětník natáčení filmu) provází návštěvníky místy, kde vznikl film, Foto: Jiří Valtera ml.

Josef Váša (představitel Franka) u hangáru, Foto: Jiří Valtera ml.

Prohlídka kasáren, foto: Jiří Valtera ml.

Poděkování

Autorovi výstavy panu F. Procházkovi, Danielu Dvořákovi za přípravu a organizaci vernisáže, vzácným hostům – p. J. Sedlmajerové, p. B. Hrzánové, p. J. Vášovi, dále p. J. Valterovi st., pamětníkům natáčení za jejich vyprávění, návštěvníkům a všem, kteří se jakýmkoliv způsobem zasloužili o krásnou atmosféru této akce.

Za fotografie děkujeme p. J. Valterovi ml., p. M. Lemonovi, p. J. Vášovi.

Za poskytnutí rozhovoru s p. Procházkou děkujeme p. J. Matyášové.

Auři výstavy děkují Středočeskému kraji
a Úřadu městské části Praha 2
za finanční podporu rekonstrukce této výstavy

Foto: Jiří Valtera ml.